

Slovenské
banské
múzeum

VÝCHODOSLOVENSKÉ
MÚZEUM V KOŠICIACH

Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici
Farmaceutická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
OZ Diversitas Culturae v Banskej Bystrici
Klub dejín farmácie pri Východoslovenskom
múzeu v Košiciach

Vás pozývajú na:

26. sympóziu z dejín farmácie,

ktoré sa uskutoční pri príležitosti

70. výročia založenia Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave

a

230. výročia úmrtia Jána Juraja Hoffingera

pod záštitou dekana FaF UK

prof. PharmDr. Jána Klimasa, PhD., MPH

dňa 21. septembra 2022 v priestoroch

Rytierskej sály Starého zámku v Banskej Štiavnici

Banská Štiavnica je malebné historické mesto na strednom Slovensku, ktoré je známe ťažbou kovov, najmä striebra. V minulosti patrila medzi slobodné kráľovské mestá a dnes sa pýši zápisom na Zoznam svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Neodmysliteľnou súčasťou mesta je Slovenské banské múzeum, ktoré spravuje viaceré vzácne historické pamiatky, sústreďuje a uchováva zbierky najmä z minulosti baníckej činnosti. Práve do historických priestorov Starého zámku vás srdečne pozývame.

Slovenské
banské
múzeum

VÝCHODOSLOVENSKÉ
MÚZEUM V KOŠICIACH

Program

26. sympózia z dejín farmácie,

ktoré sa uskutoční pri príležitosti 70. výročia založenia Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave a 230. výročia úmrtia Jána Juraja Hoffingera dňa 21. septembra 2022 v priestoroch Rytierskej sály Starého zámku v Banskej Štiavnici

II. obežník

Rámcový program

8:00 – 9:00	Registrácia účastníkov
9:00	Otvorenie sympózia
9:10	I. blok odborných prednášok
11:00	Diskusia
11:30	Prestávka Exkurzia do vybranej expozície SBM
12:45	II. blok odborných prednášok
14:00	Diskusia
14:30	Ukončenie 26. sympózia

Slovenské
banské
múzeum

VÝCHODOSLOVENSKÉ
MÚZEUM V KOŠICIACH

Vedecký program

I. blok

Mgr. Lucia Krchnáková, PhD. – NBS – Múzeum mincí a medailí Kremnica – **Ján Juraj Hoffinger – príbeh neobyčajného banského lekára v bezútešnom banskom meste.**

PhDr. Daniel Harvan – Slovenské banské múzeum Banská Štiavnica – **Lekárneň „U svätej Trojice“. K novším dejinám tretej banskoštiavnickej lekárne.**

RNDr. Anton Bartunek, PhD. – Klub dejín farmácie pri Východoslovenskom múzeu, Košice – **Záhadný čudák Alfonz Zhorský, alias Július Carmen – uhorský agent, lekár, lekárnik, ľudomil?**

Prof. PhDr. František Šimon, PhD. – Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Filozofická fakulta – **Vitriolum Hungaricum v ranonovovekej farmácii.**

Prestávka

II. blok

MVDr. Miloš Jesenský, PhD. – Belianum, Banská Bystrica – **Rastlinné drogy v názvosloví slovenských prameňov 16. až 18. storočia II.**

PharmDr. Leonard Sojka – MERCK spol. s r. o., Bratislava – **Cesta viac ako 350-ročnou históriou spoločnosti Merck.**

PhDr. RNDr. Richard R. Senček, PhD. – Slovenské banské múzeum Banská Štiavnica – **BSP-kroniky, ako informačný zdroj a sociálny faktor vo farmaceutickom priemysle na príklade Biotiky n. p., v Slovenskej Ľupči.**

Záver

Slovenské
banské
múzeum

VÝCHODOSLOVENSKE
MÚZEUM V KOŠICIACH

Anotácie

Mgr. Lucia Krchnáková, PhD. – Ján Juraj Hoffinger – príbeh neobyčajného banského lekára v bezútešnom banskom meste

V roku 2022 si pripomínáme 230. výročie úmrtia, ešte donedávna málo známeho, banskoštiavnického banského lekára Jána Juraja Hoffingera. Hoci jeho pôsobenie v Banskej Štiavnici bolo krátke, zanechal sa sebou pomerne rozsiahle dielo o zdravotných pomeroch obyvateľstva ako aj návrhy na ich zlepšenie. Jeho pôsobenie v B. Štiavnici môžeme smelo považovať aj za začiatky vedeckého skúmania banských chorôb v banskoštiavnickom regióne. Mal zásluhu na viacerých menších či väčších zmenách súvisiacich so zlepšením zdravotnej starostlivosti v stredoslovenskej banskej oblasti o baníkov, z ktorých sa mnohé realizovali až po jeho smrti. Každopádne sa jeho zásluhou natrvalo zlepšila aj nemocničná starostlivosť o baníkov. Osobnosť banského lekára J. J. Hoffingera je zaujímavá z viacerých hľadísk, jeho obdivuhodná odhodlanosť a cieľavedomosť zlepšiť zdravotné podmienky jednoduchých baníkov priamo na najvyšších miestach, však prerušila predčasná smrť, ktorá ho zastihla vo Viedni.

PhDr. Daniel Harvan – Lekárneň „U svätej Trojice“. K novším dejinám tretej banskoštiavnickej lekárne.

Príspevok nadväzuje na práce o banskoštiavnických lekárňach a lekárnikoch prezentované v ostatných rokoch na konferenciách z dejín farmácie, resp. publikované v odbornom časopise Slovenský lekárnik a v Zborníku Slovenského banského múzea. Pozornosť venuje tretej banskoštiavnickej lekární. Presnejšie jej zániku, spečatenému v roku 1874, keď jej vtedajší majiteľ Ján Vítkovič, predal „...na neho znejúce reálne právo lekárne „U svätej Trojice“ v Banskej Štiavnici vrátane všetkých potrieb (chemikálií), liekov, obchodného vybavenia a zásob, pánom lekárnikom Jánovi Margótsymu a Františkovi Sztankayovi za dohodnutú cenu 11 000 zlatých“. Príspevok má ambíciu priniesť konkrétnejšie poznatky o lekárenských prevádzkach a ich personálnom obsadení, vďaka čomu prispieva k súvislejšiemu sledovaniu novších dejín farmácie v banskoštiavnickom regióne.

Slovenské
banské
múzeum

VÝCHODOSLOVENSKÉ
MÚZEUM V KOŠICIACH

RNDr. Anton Bartunek, PhD. – Záhľadný ľudák Alfonz Zhorský, alias Július Carmen - uhorský agent, lekár, lekárnik, Púdomil ?

Podľa našich zistení, prvým na Slovensku, kto sa touto záhadnou osobou zaoberal, bol anonymný autor, ktorý pod značkou „Ercé“ publikoval v časopise Slovenský lekárnik v auguste roku 1942, teda presne pred 80 rokmi článok, v ktorom ho síce označil za „zakladateľa slovenskej lekárskej terminológie“, ale na druhej strane ho – azda detailne nepoznajúc jeho dielo - charakterizoval ako „ošmekára a kšeftára.“ Ani dnes, hoci môžeme spoznávať jeho literárno - zdravotnícke dielo podrobne - a vyšla k jeho životu a dielu dokonca aj knižná publikácia, ho kvôli zámerne takmer dokonale utajenému životnému príbehu nedokážeme jednoznačne charakterizovať. Kvôli čomu nedoštudoval medicínu v Európe? Študoval farmáciu v USA ? Prečo sa záhadne ako bývalý vojak habsburskej monarchie vysťahoval do USA a tam sa s enormným úsilím začal venovať biednym slovenským rodinám ? Je však skutočnosťou, že jeho s obrovskou obetavosťou a vlastným nákladom vydaná takmer tisícstranová kniha Slovenský domáci lekár a radca, určená slovenským vysťahovalcom v Amerike, s vlastnými precíznymi ilustráciami v počte 1116, svedčiacimi aj o výtvarných schopnostiach autora, je na svoju dobu a ťaživé podmienky jeho existencie v USA skutočným skvostom staršej slovenskej zdravotníckej literatúry zo začiatku 20. stor.

Prof. PhDr. František Šimon, PhD. – Vitriolum Hungaricum v ranonovovekej farmácii.

Vitrioly sú sulfáty prechodných kovov, v ranonovovekej farmácii boli ako antihaemorrhagica a vomitiva v ponuke lekární. Príspevok sleduje prvé zmienky v literatúre o vitriole v Uhorsku a výskyt termínu vitriolum Hungaricum a jeho rozšírenie v ranonovovekej farmaceutickej literatúre. Názov patrí do skupiny iných medicínskych termínov, ktoré obsahujú adjektívum Hungaricus.

MVDr. Miloš Jesenský, PhD. – Rastlinné drogy v názvosloví slovenských prameňov 16. až 18. storočia II.

Slovacikálne rukopisy i tlačené diela z obdobia 16. až 18. storočia sú výdatným prameňom materiálom svedčiaci o rozmanitom, originálnom a systematickom názvosloví liečivých rastlín, ako aj z nich pripravovaných preparátov používaných v dobovej farmácii. Porovnanie tejto taxanómie zahŕňajúce nielen pomenovania v tradičnej ľudovej medicíne, ale aj v dobových liekopisoch privádza k záveru o vysokej úrovni

Slovenské
banské
múzeum

VÝCHODOSLOVENSKÉ
MÚZEUM V KOŠICIACH

klasifikácie a nomenklatúry rastlinných drog na Slovensku predovšetkým v barokovej farmácii. Nasledujúci príspevok prináša ďalšie príklady z vybraných jazykových pamiatok a konfrontovanej s modernými poznatkami o farmakologickom účinku liečivých rastlín používaných k výrobe liečivých prostriedkov alebo priamo k fytoterapii na území dnešného Slovenska za uplynulé stáročia.

PharmDr. Leonard Sojka – Cesta viac ako 350-ročnou históriou spoločnosti Merck.

Autor sa vo svojom príspevku venuje počiatkom, rozvoju a expanzii firmy MERCK, ktorá vznikla v Nemecku pred 350-timi rokmi. Rovnako analyzuje vzostup spoločnosti, ako aj problematické obdobia s prihliadnutím na jej pôsobenie na Slovensku.

PhDr. RNDr. Richard R. Senček, PhD. – BSP-kroniky, ako informačný zdroj a sociálny faktor vo farmaceutickom priemysle na príklade Biotiky n. p., v Slovenskej Ľupči.

Autor sa vo svojom príspevku snaží upozorniť na často opomínaný informačný zdroj – kroniky brigád socialistickej práce [BSP]. Princípy BSP boli založené na dlhodobom súťžení, respektíve plnení záväzkov kolektívov. Nešlo o krátkodobú záležitosť, nakoľko splnenie základnej úrovne – bronzový odznak BSP – trvalo zvyčajne minimálne rok. BSP sa teda týkali stabilných kolektívov, ktorým sa odporúčalo viesť kroniky BSP. V nich sa zaznamenávali záväzky kolektívu, ich plnenie, ale aj bežný život a pôsobenie na pracovisku. Vznikol tak zaujímavý, nie však bezproblémový, materiál, ktorý môže slúžiť ako špecifický zdroj informácií pri hlbšom štúdiu fungovania farmaceutických podnikov v dobe socializmu.